

College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Aan

De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao

De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao

Telefoon (+5999) 4619081

Telefax (+5999) 4619088

Adres kantoor Sint Maarten

Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten

Telefoon (+1721) 5430331

Telefax (+1721) 5430379

Contactpersoon

Corinne Bos

Datum

4 augustus 2016

Ons kenmerk

Cft 201600167

Pagina

1/4

Telefoonnummer

+5999 4619081

E-mail

info@cft.cw

Uw kenmerk

Bijlagen

Adres kantoor Aruba

L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba

Telefoon (+297) 5832800

Telefax (+297) 5822224

E-mail info@cft.cw

Internet www.cft.cw

Onderwerp

Reactie op de jaarrekening 2015 van het openbaar lichaam Bonaire

Geachte heer Rijna,

Op 12 juli 2016 heeft de eilandsraad de jaarrekening 2015 vastgesteld inclusief het accountantsrapport met de controleverklaring van de Stichting Overheids-Accountantsbureau (SOAB) met de datum van 4 juli 2016. Met dit schrijven geeft het Cft een reactie op deze jaarrekening.

De jaarrekening en de bijbehorende documenten zijn door het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) op 14 juli 2016 doorgeleid aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Beoordelingsaspecten

Bij de beoordeling door het Cft wordt gekeken naar de tijdigheid en het voldoen aan de overige normstellingen van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBes). Onder meer wordt gekeken naar het saldo op de gewone dienst en de vermogenspositie. Ook ziet het Cft toe op het voldoen aan de rentelastnorm. Voor een ordelijk en controleerbaar verloop van de begrotingscyclus is goed financieel beheer een noodzakelijke en cruciale voorwaarde waaraan eveneens voldaan dient te worden door het openbaar lichaam Bonaire (OLB). Een goed financieel beheer ondersteunt bovendien de kwaliteit van de (concept-)begrotingen in latere jaren.

Conclusie

Het Cft stelt vast dat het jaar 2015 is afgesloten met een positief saldo van USD 3,5 mln. Het Cft signaleert voorts ten aanzien van de jaarrekening 2015 de volgende aandachtspunten:

- Het verbeteren van de liquiditeitspositie en de noodzaak om de liquiditeitspositie nauwlettend te monitoren;

- Het toepassen van aansluitende systematiek in het verwerken van bijzondere uitkeringen in begroting (swijzigingen) en in de verantwoording;
- Het vergroten van inzicht in de risico's die van belang zijn voor het bepalen van de weerstandscapaciteit;
- De noodzaak om het financieel beheer te verbeteren en het formuleren van een realistisch tijdpad naar een goedkeurende controleverklaring.

Toelichting

1. Tijdigheid

De jaarrekening met het jaarverslag en het accountantsrapport met de controleverklaring bieden de eilandsraad het benodigde inzicht om optimaal gebruik te maken van het budgetrecht en het verrichten van de controlerende taak. Door het vaststellen van de jaarrekening op 12 juli 2016 door de eilandsraad is hieraan invulling gegeven en heeft het Cft de jaarrekening 2015 tijdig kunnen doorgeleiden naar de minister van BZK, namelijk vóór 15 juli 2016. Het Cft complimenteert het OLB dan ook met het tijdig aanbieden van de jaarrekening aan het Cft.

2. Saldo gewone dienst en vermogenspositie

Saldo gewone dienst 2015

Het jaar 2015 is door het OLB afgesloten met een positief resultaat van USD 3,5 mln. Het resultaat wordt verklaard door in totaal USD 67,9 mln aan baten en USD 64,4 mln lasten in 2015. In de baten is een vrijval van de algemene reserve van USD aan 1,2 mln en een opschoning van diverse balansposten van USD 1,5 mln opgenomen. In de lasten is een opschoning van diverse balansposten van USD 6,4 mln verwerkt.

Saldo bijzondere uitkeringen 2015

Als bijzondere uitkeringen is in 2015 USD 10,0 mln ontvangen. De uitgaven op de bijzondere uitkeringen bedragen in 2015 ANG 10,1 mln. Ultimo 2015 staat een bedrag van USD 8,0 mln open uit hoofde van bijzondere uitkeringen. Dit staat op de balans als overlopende passiva. Aangezien het geormerkte projecten betreft, verwacht het Cft dat deze bedragen hiervoor aangewend zullen worden.

In de begroting (swijzigingen) worden bijzondere uitkeringen verdeeld over de specifieke begrotingsfuncties. In de verantwoording worden deze op één algemene begrotingsfunctie verantwoord. Het Cft raadt aan om een aansluitende systematiek te gebruiken bij verwerking van de bijzondere uitkeringen in de begroting (swijzigingen) en de verantwoording.

Liquiditeitspositie/werkkapitaal

Het verbeteren van de liquiditeit c.q. het werkkapitaal verdient aandacht. De beschikbare liquide middelen op 31 december 2015 bedragen USD 8,9 mln. De overlopende passiva uit hoofde van bijzondere uitkeringen bedragen USD 8,0 mln.

Dit betekent dat er een beperkte liquiditeitsruimte is ten bedrage van USD 0,9 mln voor de maandelijkse lasten. Deze cijfers geven mogelijk een indicatie dat er een zorgelijke situatie is ten aanzien van het werkkapitaal¹. Het Cft benadrukt het belang om de liquiditeitspositie te verbeteren en de liquiditeitsprognoses maandelijks nauwlettend te blijven monitoren, gesplitst naar vrije besteedbare middelen en geormerkte projectgelden.

Het opstellen van dividendbeleid met de benodigde statutenwijzigingen bieden mogelijk soelaas om de liquiditeitspositie te versterken, naast het te koop aanbieden van erfpachtgronden.

Vermogenspositie/weerstandsvermogen en risico's en verplichtingen

Het eigen vermogen van het OLB bedraagt ultimo 2015 USD 26,7 mln. Het OLB geeft aan dat hiervan USD 1,5 mln bedoeld is voor het versterken van de weerstandscapaciteit. De bedoeling is om dit te verhogen naar USD 2,5 mln ultimo 2016.

Essentieel bij de jaarrekening en voor het bepalen van de gewenste weerstandscapaciteit is een volledig inzicht in de mogelijke risico's en verplichtingen van het OLB. De SOAB geeft expliciet aan dat een adequate registratie van afgegeven garantiestellingen, aansprakelijkstellingen en overige verplichtingen ontbreekt. Bijkomend versterken eveneens de onzekerheden in de cijfers en de niet-inzichtelijke financiële risico's² en verplichtingen de noodzaak tot het opbouwen van een weerstandsvermogen. Deze aspecten dienen opgepakt te worden voordat uitsluitel gegeven kan worden over de benodigde weerstandscapaciteit.

3. Financieel beheer

Het Cft constateert dat de controleverklaring van SOAB over de jaarrekening 2015 van OLB een oordeelonthouding betreft voor zowel het getrouwe beeld als de rechtmatigheid. De getrouwheidsonzekerheden bedragen circa USD 26,2 mln en dit komt neer op 41% van de lasten. Het totaal van de getrouwheidsfouten is USD 1,0 mln en is 1,6% van de totale lasten. Volgens de accountant is dit percentage van dusdanig materieel belang dat het boven de goedkeuringstolerantie is.

De SOAB is niet in staat geweest om de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties te beoordelen vanwege het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie: een toereikende interne organisatie die gericht is op het naleven van de wettelijke bepalingen ontbreekt bij het OLB.

De onderzoeksbevindingen van de SOAB zijn zorgelijk te noemen. Verbetering van het financieel beheer verdient de constructieve aandacht van alle directies, het bestuurscollege en de eilandsraad om de interne beheersing te verbeteren.

---

¹ Het kengetal netto-werkkapitaal (vlottende activa minus vlottende passiva) is USD 5,2 mln negatief en dit zou kunnen betekenen dat er onvoldoende mogelijkheden zijn om de schuldeisers en geormerkte projectgelden op korte termijn te betalen.

² Voorbeelden zijn het achterstallig onderhoud, de schulden aan het voormalige land de Nederlandse Antillen die (nog) niet kwijtgescholden zijn en de lopende rechtszaken.

Kenmerk
Cft 201600167
Blad
4/4

Mogelijk dat de SOAB in de management letter de noodzakelijke acties per directie uit kan werken hetgeen als ondersteuning gebruikt kan worden.

Het OLB geeft aan dat medio 2016 externe bureaus zijn ingehuurd om tekortkomingen in het financieel beheer structureel op te lossen. Ook wordt aangegeven dat het OLB beoogt een goedkeurende verklaring te krijgen voor de jaarrekening 2017. Het Cft stelt voor om de voortgang van het verbetertraject financieel beheer vaker in een overleg te bespreken in het traject naar goedkeuring van de jaarrekening.

Overheidsentiteiten en rentelastnorm

Het activeren van de controletaak ten aanzien van overheidsentiteiten verdient hoge prioriteit, mede gezien de grote risico's in financieel en operationeel opzicht. Het OLB geeft zelf ook aan dat procedures, de interne controles en de kwetsbaarheid van capaciteit bij entiteiten waar inkomsten worden gegenereerd of gefactureerd, dienen te verbeteren. Voor de jaarrekening van het OLB is van belang dat de deelnemingen erop gewezen worden tijdig hun jaarrekeningen aan te leveren zodat tijdig de jaarrekening van de OLB kan worden opgesteld met actuele cijfers. Dit geldt ook voor de entiteiten van de collectieve sector zodat het Cft kan toetsen dat de rentelasten binnen de rentelastnorm (nihil) zijn gebleven.

Uit het jaarverslag wordt niet duidelijk in hoeverre aandeelhoudersvergaderingen hebben plaatsgevonden. Graag ontvangt het Cft hierover nadere informatie.

In de verwachting u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

prof. dr. A.F.P. Bakker

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
Het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire
De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
De griffier van de eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire